

... Збудував я, люди, Храм оцей Високий.
В ньому Бог єдиний — то Циганське Слово...
Лекса Мануш

№ 9 (136)

СЕРЕДА,
30 СЕРПНЯ 2006 РОКУ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДВОТИЖНЕВИК РОМАНІЯ

РОМСЬКІ НАРОДНІ ВІСТІ
МАНУШАНО РОМАНО НЕВИПЕ

Ціна догавірна

• ПОЛІТИКА • СВІТ • ПРАВО • КУЛЬТУРА • МИСТЕЦТВО •

Усіх школярів та студентів вітаємо з початком нового навчального року!

З Днем знань, шановні вчителі та учні!

Саворен школярен ай студентен драгостис англуне сітарде нейве бершеса!
Джанібнаске дівесеса, драгостис, ле учителен ай ле школярен!

На часі — прийняття важливих законів

Пре ададіве — тробуй те лен лаче законора

Численні міжнародні організації постійно проводять моніторинги з дотримання прав людини в Україні, в тому числі і прав національних меншин. Часті зміни уряду, негарзди в парламентському середовищі призвели до того, що в Україні й досі не прийнятий ряд українських законів, серед яких і закон про ліквідацію расової дискримінації.

Нарешті серед депутатів останнього скликання обрані ті, хто запропонував спільну роботу безпосередньо з ромськими організаціями.

Нещодавно „Романія” отримала лист від депутата Верховної Ради, голови підкомітету з питань корінних народів та етнічних груп Комітету з питань прав людини, національних меншин та міжнародних відносин О.Б.Фельдмана, який просить повідомити, які закони щодо національних меншин, на наш погляд, необхідно прийняти в першу чергу. Ми підготували відповідь на лист Олександра Борисовича, в якому запропонували свої пропозиції стосовно підготовки майбутніх законів. Публікуємо його.

Народному депутату України
Фельдману О.Б.

Шановний

Олександр Борисовичу!

Щиро вітаємо Вас з обранням головою підкомітету з питань корінних народів, національних меншин та етнічних груп Комітету з питань прав людини, національних і міжнародних відносин, про що газета „Романія” уже писала.

Дякуємо Вам, що співробітництво у сфері розвитку національних меншин, започатковане кілька років тому, продовжується й сьогодні ще на вищому рівні. Згідно з Вашим листом, подаємо свої пропозиції щодо вирішення актуальних проблем ромської громади України. На наш погляд, головною проблемою є прийняття галузевої програми розвитку ромської громади України і ліквідація дискримінації. 2006 року завершується робота Цільової галузевої Програми соціально-духовного відродження ромів України на період до 2006 року,

яка була прийнята у 2003 році. На її реалізацію державою не було виділено жодних коштів, тому вона стала просто декларативним документом, який нагадує колишні документи радянського періоду.

Наразі всі європейські країни, які ввійшли до Європейського Союзу, прийняли нову програму: „Ромське десятиріччя” — на період 2005—2015 роки. На найвищому рівні — на рівні прем'єр-міністрів, за фінансової підтримки і допомоги Світового Банку реконструкції і розвитку та Фонду Сороса запроваджено Програму підвищення життєвого рівня ромів і виведення їх на загальноєвропейський рівень. Ця Програма охоплює всі сторони життя ромської громади: освіту, соціальний захист, культуру, умови проживання, ліквідацію безробіття тощо.

Україна залишалася осторонь вирішення проблем і без відповідного фінансування з боку міжнародних донорів. Оскільки ця робота потребує широкого залучення ромських організацій

та науковців, наша організація — Асоціація „Чачіне” готова взяти участь у розробці подібної Програми. Ця робота може зайняти кілька місяців.

Одним із першочергових завдань, які вимагають законодавчого врегулювання, є кодифікація ромської мови. Це питання надзвичайно актуальне у рамках ратифікації Орловських рекомендацій щодо мовних прав національних меншин; Лундських рекомендацій про ефективну участь національних меншин у суспільно-політичному житті; Гаазьких рекомендацій щодо прав національних меншин на освіту; Європейської Хартії регіональних мов або мов національних меншин та Рамкової конвенції національних меншин. До речі, під час ратифікації в Україні з Європейської Хартії регіональних мов або мов національних меншин, вивели ромську мову, хоча російську залишили. Проте саме ромська мова на сьогодні потребує найбільшого захисту.

Аладар Адам,
Євгенія Навроцька

Схиляємо голови перед пам'яттю жертв

Бандярас амаре шейре
пало серіпе мувлєнгєро

Як відомо, 2 серпня Україна відзначала День ромського Голокосту. Редакція отримала чимало листів з цього приводу.

Продовжуємо друкувати ці листи-звернення.

Дорогі друзі!
Драге амала!

Сьогодні наша пам'ять повертається у минуле, і ми зі скорботою згадуємо тих, кого гітлерівці знищили у „циганську ніч” у концтаборі Аушвіц-Біркенау (серпень 1944 року).

Відзначення дня Голокосту — це борг пам'яті, повага до безневинно загиблих у Другій світовій війні не лише наших співвітчизників, а й ромів інших країн Європи.

Трагедія сталася в умовах жорстокості війни, але жодна війна не може виправдати невимовні страждання і загибель мирних людей. Неможливо виміряти горе

загиблих у цифрах та відсотках, адже за ними — людське життя.

Ми розуміємо, що у нас — людей різних національностей — спільна доля, спільна відповідальність за сьогодні і за майбутнє наших дітей. Ми разом повинні зробити все для збереження миру у світі та України, яка твердо стала на шлях демократичного розвитку й проголосила найвищу соціальну цінність права і свободи людини, її недоторканість і безпеку.

Схиляємо голови перед пам'яттю наших співвітчизників, розділяємо скорботу з рідними і близькими тих, хто не повернувся додому, свідомо вивчаємо минуле, щоб не допустити повторення трагедії.

Відділ у справах національностей
облдержадміністрації,
Центр культури національних меншин Закарпаття

РОМ-ПРЕС

Світові лідери привітали Україну з Днем Незалежності

На адресу Президента України Віктора Ющенка надійшли поздоровлення з нагоди 15-ї річниці Незалежності України. Як повідомляє прес-служба Президента України, глава держави отримав понад три сотні привітань від керівництв різних країн.

Віктор Янукович наказав підготуватися до Дня знань

Уряд повинен потурбуватися про підготовку до нового учбового року. Про це на засіданні Кабміну заявив прем'єр-міністр України Віктор Янукович.

"Слід звернути особливу увагу на підготовку учбових закладів. Залишилося дуже мало часу до початку учбового року — Ред.", — підкреслив він.

Віктор Янукович, звертаючись до своїх підлеглих, попросив якісно провести роботу щодо перевірки підготовки до першого вересня.

Військова політика України не зміниться

Після призначення нового уряду змін у пріоритетах військової політики не буде. Як повідомили в Управлінні прес-служби Міністерства оборони України, таку думку висловив керівник українського оборонного відомства Анатолій Гриценко.

Остаточо визначено збитки від розливу нафти в Одесі

Остаточо визначено збитки, завдані акваторії Чорного моря і узбережжю Одеси внаслідок розливу мазуту з борту контейнероза "Сма CGM Aegean" під ліберійським прапором. Сума становить 24 млн. 495 тис. 238 доларів.

Віктор Ющенко зобов'язав Кабмін побудувати меморіал жертвам Голодомору

Президент України Віктор Ющенко зобов'язав Кабінет Міністрів України видати відповідні розпорядження до 75-х роковин трагедії — звести пам'ятник жертвам Голодомору. Про це він заявив, виступаючи з привітальним зверненням до нації з нагоди Дня Незалежності.

На острові Зміїній створюють вільну економічну зону

Питання створення вільної економічної зони на острові Зміїній вирішиться цього року. Про це повідомив міністр транспорту і зв'язку України Микола Рудковський в Іллічівському морському торговому порту журналістам.

Кабмін потурбувався про дітей-сиріт

Кабінет Міністрів України на своєму засіданні ухвалив рішення збільшити на 2,5 млн. грн. субвенцію місцевим бюджетам на утримання дітей-сиріт. Про це повідомив журналістам віце-прем'єр-міністр України Дмитро Табачник.

Україну й Індію з'єднає "Міст дружби"

26 серпня в Києві в Міжнародному центрі культури і мистецтв відбудеться концерт "Міст дружби Індія-Україна 2006". Одним із організаторів концерту є президент "Індія клубу" Санджив Бхагат.

Австрійська дівчина вісім років провела в ув'язненні

Викрадена в Австрії понад вісім років тому дівчина втекла з ув'язнення і звернулася в поліцію, повідомили у федеральному кримінальному відомстві. Вісімнадцятирічна Наташа Кампуш була викрадена в околицях Відня в березні 1998 року.

У Великобританії звільнений підозрюваний у тероризмі

У Великобританії випущений на свободу один з одинадцяти затриманих за підозрою в підготовці терористичних актів на літаках, що відлітали з Лондона в Сполучені Штати.

У латвійських школах заборонили продавати чіпси

У школах Латвії з початку нового учбового року заборонено продавати шкідливі для здоров'я дітей продукти. Таку пропозицію Міністерства охорони здоров'я країни схвалив уряд, повідомили в прес-службі Мінохоронздоров'я Латвії.

На Закарпатті зберуться "словоблуди"

III Міжнародний фестиваль гумору "Карпатський словоблуд" відбудеться 28 серпня в селі Бараниці Закарпатської області.

Фокус: Румунія

Новий довідник з організації управління

Організація "Романі кріс", яка працює в Бухарестському центрі етнічних ромів у відділі соціальної допомоги та вивчень, видає довідник "Організація управління". Цей довідник побачив світ завдяки проекту "Розвиток організаторської діяльності ромських товариств".

Проект передбачає навчання 20 молодих ромів з 18 округів навчачкам створення організації, написання проєктів, пошуку фондів, які б фінансували їх, встановленню зв'язків з іншими громадськими організаціями.

Цей проєкт профінансований Європейським Союзом (Програма "Фаре-2003" — "Консолідація громадського суспільства в Румунії").

Розробляється стратегія з вивчення Голокосту

Колишній директор Центру вивчень Голокосту і Меморіального центру Голокосту м.Торонто (Канада) Пенінга Зільберман допомагає науковцям і викладачам вузів та середніх навчальних закладів Румунії розробити стратегію з вивчення Голокосту в країні. Цю стратегію обнародують 9 жовтня ц.р. — у день, який називатиметься Днем пам'яті жертв Голокосту в Румунії.

Саме 9 жовтня 1941 року розпочалося масове виселення євреїв та ромів у концетраційні табори та гетто, розташовані в Буковині, Бессарабії й Трансильванії.

До 1989 року, в період правління Чаушеску та його попередників, про Голокост заперечувалося і про нього ніхто не згадував.

Пан Зільберман у дитинстві пережив усі жахи Голокосту. Його мати виросла в місті Сігет, на тій самій вулиці, що і лауреат Нобелівської премії з літератури Елі Вєзель.

Протягом кількох місяців П.Зільберман провів семінари для 58 викладачів віком від 28 до 60 років.

"До 1989 року ніхто не говорив про Голокост і він не згадувався в жодних навчальних курсах, — каже пан Зільберман. — Румунія хоче стати членом Європейського Союзу в 2007 році, однією з умов для вступу в ЄС є і визнання країною Голокосту".

Крім того, 13 червня 2003 року румунський уряд опублікував заяву, в якій заперечувалася будь-яка відповідальність Румунії за переслідування євреїв та ромів під час війни. Тільки через п'ять днів, як міжнародна спільнота виступила з засудженням цієї позиції, обнародували нову заяву уряду, де вже визнавалися події, які сталися понад 60 років тому.

22 жовтня 2003 року тодішній президент Румунії Іон Ілієску оголосив про створення спеціальної комісії з дослідження Голокосту в Румунії, і 11 листопада 2004 року на 400 сторінках було опубліковано дослідження з історії Голокосту в цій країні.

Згідно з цим документом, масове виселення євреїв із Румунії (у тому числі з тих територій, які колись входили до Підкарпатської Русі) почалося 15 травня 1944

року. На основі даних Меморіального центру Голокосту у Вашингтоні (США), в 1933 році єврейське населення Румунії складало 980 тисяч осіб, а в наш час у Румунії проживає лише 14 тисяч. Додамо, що ромів у період Голокосту було знищено близько 380 тисяч.

Програма професійного навчання

Румунський уряд схвалив державний план розвитку виробничих сил і відносин у 2006 році, який передбачає створення нових робочих місць для 140 тисяч осіб.

Головна ідея плану — зменшити безробіття у сільських районах Румунії та у місцях компактного проживання ромів.

Уряд схвалив і програму професійного навчання до кінця 2006 року, яка має намір охопити цим навчанням 15 тисяч осіб у сільській місцевості.

Відзначення 62-ї річниці

У Бухаресті, столиці Румунії, 2 серпня відзначали 62-гу річницю ромського Голокосту (Пар'їтмосу).

Ромська неурядова організація "Романі кріс" звернулася до Міністерства культури і релігії з листом, у якому просить уряд допомогти встановити пам'ятник жертвам етнічного Голокосту.

"Романі кріс" вважає, що пам'ятники потрібно встановити у Бухаресті й Придністров'ї як підтвердження маловідомих фактів з історії ромів і як один із заходів моральної компенсації.

ГАЗЕТА ВИСТУПИЛА. ЩО ЗРОБЛЕНО?

Прийняте рішення про надання житла Керде ліл те ден кгер

„Шеф-редактору газети „Романі Яг“ А.Є.Адаму

Розглянувши Ваш лист за № 30 від 3.07.2006 року, виконавчий комітет Переяслава-Хмельницької міської ради повідомляє, що громадською комісією з житлового питань розглянуто заяву Галини Миколаївни Воловаги про надання їй житла та на засіданні виконавчого комітету міської ради прийняте рішення про відселення Г.М.Воловаги з аварійного будинку по вул.Гаряинсь-

■ Кілька разів наша газета писала про те, що мешканка м.Переяслава-Хмельницького Київської області Галина Миколаївна Воловага живе в аварійному будинку і має вкрай незадовільні житлові умови. Редакція надіслала листа меру міста І.П.Якименку з проханням розібратися й допомогти жінці.

Нещодавно до редакції надійшов лист від міського голови м.Переяслава-Хмельницького. Публікуємо його.

ка, 30 і надання їй житла по вул.Покровська, 49, кв.79, з житловою площею 15,4 кв.м. (Рішення виконкому Переяслава-Хмель-

ницької міської ради № 377-07 від 27.07.2006 року).

Міський голова І.П.Якименко"

Комітет ООН з расизму слухав свідчення про утиск ромів в Україні

■ Женева, Будапешт, 11 серпня 2006 р. Європейський Центр з прав ромів (ERRC) повідомив Комітет ООН з ліквідації расової дискримінації (CERD) про серйозність ситуації, пов'язаної з правами ромів в Україні. ООН вирішила розглянути відповідність України міжнародному праву, яке забороняє расову дискримінацію.

ERRC подав на розгляд деталізовану документацію про ситуацію з ромами в Україні, щоб допомогти Комітету в цій перевірці. Заява ERRC звертає увагу на кількість проблем у законодавстві, політиці й практиці, подаються й рекомендації.

Постраждалий після чергового рейду «обробітку циган».

відбувається серед ночі. При цьому забирають великі групи ромів у визначених областях без конкретного обвинувачення в злочинах;

- ✓ смерть членів родини Юрія Федорченка внаслідок підпалу в 2002 р., зробленого, вочевидь, офіцерами міліції через відмову дати хабар; нездатність української влади забезпечити правосуддя в цьому й в інших крайніх випадках насильства й образи;
- ✓ нав'язана п. Євгені Куценко, яка мешкає в місті Кременчук, довгострокова бездомність, так само, як і багатьом іншим ромам України;

- ✓ расова сегрегація ромських дітей у середній школі села Нерубайське Одеської області та їхнє навчання в окремому будинку з гіршими умовами і з менш підготовленими вчителями, ніж у неромських школярів;

- ✓ систематична відсутність особистих документів у ромів України, що перешкоджає допуску до ряду фундаментальних прав людини, які включають такі основні права, як право голосувати на виборах.

ERRC закликав Комітет CERD вжити всі можливі заходи, аби змінити такий стан.

ERRC документує ситуацію з правами українських ромів з 1996 року і здійснює свою постійну присутність в Україні з 2004 року. Дії ERRC в Україні підтримуються Європейською Комісією.

Повний текст письмового коментарю ERRC, представленого Комітету ООН, доступний на: <http://www.ohchr.org/english/bodies/cerd/docs/ngos/ERRC.doc>

Доповідь уряду України Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації доступний на: <http://daccessds.un.org/doc/UNDOC/GEN/G06/419/96/PDF/G0641996.pdf>

Для подальшої інформації можна контактувати з пані Земфірою Кондур: E-mail: zolakondur@errc.org; ssidd@skif.com.ua;

Tel.: +380973395974, +380672479119.

Україну слухали в Комітеті ООН у 2001 р. Занепокоєння, виявлене CERD після слухань щодо умов життя ромів в Україні, було проігнороване, поліпшення ситуації за п'ять років не сталося. Відповідно до офіційної доповіді, представленій Комітету CERD урядом України, "расова дискримінація у всіх її формах ліквідована в Україні, і рівність кожної людини перед законом гарантована без поділу на раси, колір шкіри, національну або етнічну належність". Держава звинувачує самих ромів за їхній низький стандарт життєвого рівня, а також за відсутність можливостей для економічного або соціального просування, з чим стикається багато хто в Україні. "У багатьох випадках, — стверджується в урядовій доповіді, — ми стикаємося з воляючими фактами недотримання ромами основних правил поведінки, а також з порушенням законів громадського порядку... Люди не знають своїх прав і, що ще дивніше, навіть не намагаються про них довідатися". Уряд також повідомив Комітету CERD, що роми-батьки "не намагаються дати своїм дітям освіту, навіть початкову". Урядові чиновники України стверджують, що "обви-

нування, які стосуються обмеження ромів у їхніх цивільних правах, практично нічим не обґрунтовані".

Письмовий коментар ERRC, представлений Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації до слухання, має своєю метою протистояти перекрученій думці, викладеній у доповіді українського уряду. Матеріал, представлений ERRC, містить у собі докази про расову дискримінацію ромів у різних сферах громадського життя в Україні. Зазвичай це стосується порушень, які змушують страждати багатьох з вини влади і/або їхніх неромських сусідів, а також через систематичну відсутність доступу до соціального обслуговування, трудової зайнятості та освіти і толерантності до мови ворожнечі в ЗМІ.

Відсутність всебічного антидискримінаційного закону в Україні робить фактично неможливим для жертв дискримінації використовувати закон, аби захистити справедливість.

Коментар ERRC представляє докладний опис конкретних порушень, таких як:

- ✓ кількарасові затримання, мотивовані расовою належністю, які супроводжуються взяттям відбитків пальців і масовим введенням у бази даних, що часто

ДО НОВОГО НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Першого вересня у Марини Золотарьової почнеться нове життя

Англуну септембро ке Марина Золотарьова кездия пес нейво трайо

Марина Золотарьова зі своїм батьком Василем Івановичем.

■ Ця тендітна дівчина з виразними очима з міста Конотопа Сумської області дуже вразила мене, коли сказала, що хоче бути схожою на мене: стати адвокатом і керувати автомобілем.

А познайомилася з нею 30 липня, коли в усіх учбових закладах уже майже були закінчені вступні іспити.

Родич дівчини з м.Нижина Андрій Гляденко схвильовано доводив мені, що в Марини є та "ниточка", яка веде людину до досягнення мети. І потрібно її підбадьорити й допомогти.

Мимоволі пригадалося моє дитинство. Приїзд із периферії до міста надто сором'язливої дівчини з косичками, здача документів до юридичного технікуму і розмова з директором старшої сестри та її чоловіка.

Зараз, коли я в змозі допомогти вже іншим, з великою повагою та щирістю дякую цим людям — старшій сестрі, а також другий моїй мамі Катерині Миколаївні та її чоловікові Миколі Олександровичу Матусевичам. Незважаючи на всі перипетії життя, ця відчуженість життєм в мені завжди.

На мій подив, атестат у нашої абітурієнтки був лише про закінчення дев'яти класів, а оцінки — задовільні. Особливо радитися не було з ким, бо дідусь, у якого зупинилася дівчина, був надто заклопотаний металооброботом, тому ми вдвох вирішили "обдурити" час.

Подали документи до кооперативного технікуму з наміром через напружений рік, отримавши повну середню освіту, зробити спробу вступити до юридичного інституту, а в разі невдачі — отримати спеціальність товарознавця і знову спробувати поступати на юридичний.

Як колись і мої рідні, я домоувалася про прийом документів (були не всі зібрані), просила директора піти дівчині назустріч.

Через годину Марина вже писала диктант.

Схвильований батько приїхав із Сумської області, коли дівчина вже відпочивала після складеного екзамену, і йому залишилося тільки погодитися з вчинком доньки.

Першого вересня у Марини Золотарьової почнеться нове доросле життя.

Успіхів тобі, Маринко, і удачі в досягненні своєї мети!

Марія Іванова, адвокат, м.Чернівці

ОГОЛОШЕННЯ

У зв'язку з ліквідацією Закарпатського обласного відділення УНФ „Взаєморозуміння і примирення“ (м.Ужгород, пл. Ш.Петефі, 14/8), повідомляємо про те, що жертви націонал-соціалістських переслідувань у роки Другої світової

війни та жертви Голокосту можуть звертатися для вирішення питань, які їх цікавлять, до Українського Національного Фонду „Взаєморозуміння і примирення“ (м.Київ, вул.Фрунзе, 15, 04080). Тел.: 462-50-11, 462-50-10.

Група ромів, у яких під час «обробітку» 20 січня 2005 року насильно знімали відбитки пальців та фотографували.

Гарно провели час

Шукарес наклам е врама

У нашому Запоріжжі проживає чимало ромів. Це — волохи, лова-ри, крими. Тут працює громадська організація „Девлеско шатри“, при якій діти ромів навчаються у недільній школі.

Цього літа церква „Девликуне мануша“ організувала дитячий табір, в якому тиждень відпочивали 60 ромських дітей. У таборі проводилися різноманітні цікаві заходи, ігри, бесіди, розваги. Дітей смачно годували, вони співали, малювали, робили аплікації тощо.

Роман Волошинов, м.Запоріжжя.
На світлинах: у літньому таборі

Найстарша ромка селища розповідає...

Майпгурі ромні андо гав пгенел...

Лідія Андріївна Кузьменко з сином Георгієм, невісткою, внуками та правнуками.

повіла про епізод з гуманітарною допомогою (продовольчими пайками), доставкою яких займалася одна з чернігівських організацій. „Мені привезли пакет усього одного разу, а потім про мене й забули... А коли я, трохи одужавши, сама приїхала до керівника цієї організації, то вона сказала, що рік уже закінчився, допомоги більше не буде“.

Лідія Андріївна щаслива своєю чималенькою родиною — дітьми, онуками та правнуками. Їй хочеться, щоб усі роми жили добре, мали роботу й були щасливі.

Ромське громадське товариство „Неве Рома“, м.Чернігів

Лідія Андріївна Кузьменко — найстарша і найшанованіша ромка в смт Остер Чернігівської області. За своє життя вона побачила багато горя і страждань, пов'язаних з довоєним і воєнним часом. Коли почалася війна, їй було вісім років, і вона дуже чітко пам'ятає всі страшні епізоди свого життя — як німці забрали з хати діда та брата й розстріляли їх на вулиці, як потім довго жінки та малеча ховалися в болоті, куди німці не ризикували потикатися, і ще багато чого.

Згадає Лідія Андріївна, як фашисти намагалися забрати батька з собою на роботу, але він категорично відмовився, за що от-

римав постріл у ногу. В її мамі забрали серезки та обручки. Все цінне, що було в хаті, окупанти також забрали з собою.

— Роми, незважаючи на той важкий час, були дружними: допомагали один одному як могли, хвилювалися за всіх, ділилися останньою крихтою хліба і були набагато поряднішими, ніж деякі зараз, — каже Лідія Андріївна.

З великою образою старенька роз-

Пенсіонерка Лідія Василівна Данилкіна привчає онуків-школярів до дорослого життя.

Не дати розповсюдитися гемблінгу

Нещодавно в правозахисний центр „Романі Я“ звернулася голова Великоберезнянського ромського культурно-просвітнього товариства Іван Тирпак та юрист цієї ж організації Михайло Дьордяк з приводу ситуації, яка склалася в одній з ромських родин.

Молода сім'я з В.Березного отримала соціальну допомогу, яка видається державою після народження дитини. Вона розрахована на придбання найнеобхіднішого для новонародженого. Голова сім'ї потайки взяв значну суму з цих коштів і пішов у місто нібито за продуктами. Купивши їжу на мінімальну суму, всі інші гроші (а їх залишалося ще чимало) молодий чоловік програв на ігрових автоматах, які нещодавно були встановлені в місті. Дружина покаржилася на правомірність цих дій голови ромського організації з проханням вплинути на чоловіка: адже цих грошей, які були виділені на дитину, вже не повернути, а нових — не отримати. Отже, своїми діями молодий батько позбавив малюка найнеобхіднішого.

Цей факт ми взяли як один із прикладів ситуації, яка повторюється у багатьох ромських сім'ях досить часто.

За ключовими словами

„Гральний бізнес“ у інформаційно-правовій базі „Ліга“, яку можна знайти в Інтернеті, редакції було видано 100 нормативно-правових актів, які регламентують порядок грального бізнесу. Проте вони не дають чіткого формулювання правил встановлення ігрових автоматів. Це свідчить про недосконалість вітчизняного законодавства щодо цього бізнесу.

На Закарпатті (а, певно, і в інших областях України) з нового року спритні длки, які розуміють, що на цьому можна зібрати чималенький куш, почали масово встановлювати ігрові автомати. Так звана „П'ятірка“ встановлюється в місцях найбільшого скупчення людей — на вокзалах, автобусних зупинках, ринках, у

супермаркетах тощо. Мов гриби виростають ігрові комплекси, де також працюють різні моделі автоматів.

Мало того, гральні монстри встановлюються в приміщенні торгових точок, які, за проханнями, після передачі їх в оренду, не повинні змінювати свій профіль. Центр м.Ужгорода нагадує тепер міні-Лас-Вегас, а не те, чим раніше славився цей обласний центр: маленькі затишні кафе, де можна було проласувати смачними тістечками і ароматною кавою, з'їсти млинці, місцеві делікатеси; де була висока куль-

тура вживання марочних закарпатських вин. Тепер там стоять ігрові автомати, біля яких молоді просто губить свій час і витрачає гроші замість того, щоб ходити в походи, займатися спортом, читати книжки, не кажучи вже про те, що свій вільний час можна проводити і збагачуючись духовно у бібліотеках. Парадоксальний той факт, що жінки зрілого віку також почали втягуватися в азартні ігри. Ми спостерігали у Берегові, Ужгороді, Виноградіві, Хусті й Мукачеві, як ромки програвали на ігрових автоматах останні гроші. Гадаємо, що ці гроші не були зайвими в їхніх сім'ях.

Проблемами азартних ігор серйозно займаються американські дослідники й психологи.

Вони вважають їх великою проблемою для певної частини населення і визначають як один із видів психологічної залежності на рівні з алкогольною та наркотичною. Свого часу в Росії відомі торговельні марки, які займалися виробництвом алкоголю, відзначили падіння попиту на свої вироби і з'ясували, що група людей, яка хронічно споживала алкогольні напої, „переклочилася“ на новий вид залежності — ігровий.

Україна, як з'ясувалося, не відстає від свого східного сусіда. Наразі в нашій країні діє близько 56 тисяч гральних автоматів. За статистикою Держмитслужби, в Закарпатській області в минулому році близько 35% імпорту, завезеного з-за кордону і звільненого від ПДВ, складала саме гральні автомати. Цікаво, що новий мер Києва заборонив встановлювати їх на вулицях столиці, через що значна їх частина, мабуть, і „перекочувала“ в провінцію. Звичайно, дохід від роботи цих автоматів у областях нижчий, ніж був у столиці, проте й тут він, вочевидь, приносить свої вигоди для його власників, які не думають про те, що забирають останні гроші у людей, котрі схильні до азартних ігор.

На жаль, ніхто в Україні не займається серйозно цим питанням. Немає статистики азартнозалежних гравців, немає психологів, які би працювали з цією категорією населення.

Це одна проблема. На автоматах встановлена обов'язкова таблиця: „Дітям до 18 років грати забороняється“. Однак хіба автомат розрізняє дитячу руку від дорослої, яка вкладає гроші? Мало того, деякі діти бігають від автомата до автомата, заглядають під низ, вишукуючи монети, які закотилися і, знайшовши, відразу ж починають грати.

З'явилися навіть два терміни для цього виду залежності — лудоманія та гемблінг. І якщо перший означає просто невротичний стан, коли за бажанням людина може контролювати себе і відвертатися від гри, то другий — це яскраво виражений хворобливий стан, який характеризується вже певними клінічними ознаками і потребує лікування. Люди, які страждають на гемблінг, уже не контролюють свою поведінку і дуже часто чинять кримінальні протиправні дії. Вважається, що 6% жінок азартніші й агресивніші за чоловіків і їм важче припинити грати.

Напрошується висновок: в Україні поширюється масова хвороба на азартні ігри на відміну від Росії, яка вже намагається лікувати таких людей. Цій темі нещодавно навіть була присвячена міжнародна конференція „Ігрова залежність“, в якій взяли участь і українські спеціалісти. Можливо, вони заб'ють тривогу з цього приводу, щоб не допустити азартної епідемії, яка виноситиме з не дуже забезпечених сімей останні гроші.

Олена Бойко

Поради віз Раду Драбаріне кгаґаре Рада з 30 серпня по 13 вересня

Овен — закінчується літо. Хоч наостанку залиште собі тиждень для відпочинку. Відомо, що енергійним та роботящим Овнам краще працювати, ніж лежати на дивані з книжкою в руках...

Телець — «земні» знаки твердо стоять ногами на землі. Та радимо вам трохи пом'якшити, а ще — більше спілкуватися з друзями...

Близнята — постарайтеся не роздовоуватися, хоча це й характерно для вас. Якщо кохаєте — кохайте одну людину, якщо працюєте — всі сили вкладіть у цю роботу...

Рак — приділіть у ці два тижні особливу увагу своїй родині. Радьте, якщо до вас несподівано придуть далекі родичі чи друзі...

Лев — поїздки, ремонти, квартири, переобладнання майстерні — все це ваш улюблений спосіб життя, яке вирує навколо вас, як смерч...

Діва — вітаю з днем народження! Чекайте на чудові вітання й гарні подарунки, які суттєво поплишуть вам настрій і самопочуття...

Терези — хоча ви завжди все зважуєте на своїх «терезках», та у ці дні будьте особливо обережні: можливі обман з боку якихось дівчик чи при купівлі-продажу...

Скорпіон — не картайте себе за необережний вчинок — від цього ніхто не гарантований. Подумайте, як цього разу можна змінити обстановку в квартирі...

Стрілець — ви кохаєте, і вас кохають — суцільна гармонія життя! Не знісіть себе необережним словом чи вчинком. Дуже вдалим може бути придбання нового майна — автомашини, меблевого «куточка» чи хоча б нового пальто...

Козеріг — літо ви провели гарно, слід подумати вже і про плани на новий рік, адже ви не з тих, хто готує взимку віа, а влітку — сани... Радимо добре харчуватися, особливо приділити увагу вітамінній їжі...

Водолій — якщо лете воду, то лийте її на свій млин! Чого вам не вистачає, то це рішучості в своїх діях — від цього потерпають ваш бізнес, особисті стосунки та життєві справи...

Риби — парасолька Риби, як відомо, не потрібна, та обережність все-таки не завдайте: не втручайтеся в чужі справи і не встраивайте в сумнівні афери...

РОМАНІЯ Газета Закарпатського ромського культурно-просвітнього товариства. Редакційне свідцтво серія KB №5877 від 20.02.2002 р. Газета виходить за підтримки Європейської комісії та Інституту Відкритого Суспільства (м.Будапешт). Шеф-редактор Редактор Аладар АДАМ Євгенія НАВРОЦЬКА. АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 88000, м.Ужгород, вул.Дунайського, 18.

НА ДОПОМОГУ РОМСЬКИМ НЕДІЛЬНИМ ШКОЛАМ

Мені один, а тобі решта

Якось цар прогулювався містом. Коли бачить: учні вибігли зі школи. «Треба, — подумав він, — поговорити з котримось з них». Підкливав він одного хлопчину до себе і став розпитувати його...

«А ти візьми дукат і скажи матері, що його тобі подарував цар. Та хлопчина відповів йому: — Ні, не візьму, мати скаже: «Якби цар хотів щось подарувати, він би дав тобі більше!»

Цар засміявся, набрав повну жменю дукатів і дав хлопцеві та сказав прийти до палацу. А там вартовий не пропускає його. Як не просив його хлопець — той і слухати не хоче. Нарешті вартовий каже: — Ну, гаразд, пропущу. Але ти поділишся зі мною подарунками, які цар тобі дасть. Згада, — відповів хлопець. — Мені один, а тобі решта. Коли вартовий почув таке, то ще й провів його до царських покоїв. Прийшов хлопець до царя, а той його питає, що подарувати йому...

Манґе еґк, ай туке саворо

Варесар о край (тагар) джалас андо фовро. Кана дикгел: е школяра нашен анда школа. «Тробуй, — гинди вов, — те вакерав варесаса анде ленде». Акраґардас ке песте еґке чґаворес ай лас те пгучел лестар. Кана о чґаво пгендас са кодо со о край лестар пгучелас, о край лас аврі анда посоти еґк галбено дукато ай дел леске. Ай о чґаво чи камел те лел лестар.

— Состар ту отпгенес тут ле презентостар? — пгучел о край. — Е мама шай гинди, со ме чордем лес! — Ай ту ле о дукато ай пген тіра деяке, со туке кердас презенто о край. Ай о чґаво пгенел леске каде: — На, чи лав, е дай пгенела: «Те камлбоі варесаво презенто тут те дел, вов бі дино туке май бутедер!»

Край асал, лас анда посоти бурнк дукатора ай диня е чґавеске ай пгендас ав ке манде анде мура кґер, ке камав туке те дав май барвало презенто. Авілас о чґаво ко край. Ай о кетана чи мекел лес андре. О чґаво зоралес лес манґелас те мукел лес ко край — о кетана чи камелас лес ту шулен. Атунчи о кетана пгенел: — Но мішто мекав тут. Атунчи ту аласареса ві пре манде о презенто, саво о край тут дела. — Мішто, — пгенел о чґаво. — Манґе еґк, ай туке саворо.

Кана шундас о кетана, вов лес інґердас ко край. Пашилас ко край, ай вов пгучел лестар, саво презенто те керав туке. О чґаво пгенел шел малав ман ровляса па піндре. О край муґсайлас со манґел е краестар. О край манґел лес манґ кавер варесо; на фері шел ровляса те малавен — ай гата. Но мусай со те керес те вов манґел. О край пгенел те кетаненґе анен е ровлі. Атунчи о чґаво пгенел ле краеске: — Баро рая край! Манґав тут мек малавен ман фері йоквар, ай е кавер ейнґвардеш ейна малавіпе де ле кетанеске саво тордвоа андо вудар пала тіро кґер. Ке ме леске диво ворба те вов ман мукеле ке туте. Атунчи вов манґелас мандар ві лес те дав май бут сар допаш презенто. Андо кодо ме леске пгендем ме туке дава саворо, ме фері еґк манґе ачавава. Ме мура лав інкрав.

О край шундас ле чґавес, ай ле кетанас мішто марде ай шудас аврі анда бувті, ай ле чґавес лас ке песте пре бувті стярдас лес аврі ай кердас лес анґлуно міністроске.

Переклад Аладара Адама

ІГРИ З ПРИСЛІВ'ЯМИ І ПРИКАЗКАМИ

Пропонуємо читачам подумати, яка з цих приказок зайва. Все минається, правда лишається. Саворо начол, о чачиле ачел. Мудре слово глибше від безодні, прислів'я гостріше від голки. Годявер лав лачо сар о чоро, пґерасуно лав куґиме сар е сув. Одне добре слово краще за тисячу лайливых спів. Еґк лачо лав май шукар, сар міа холяке лава. Руйнувати легше, ніж будувати, говорити легше, ніж працювати. Те пґаґерес май ловкес, сар те керес, те вакерес май ловкес, сар бувті те керес.

ПЕЧІНКА З ЯБЛУКАМИ

Печінку вимочити в молоці або воді, зняти плівку, нашпигувати солониною, скропити лимонним або оцтом і залишити на 1 годину. Відтак підсмажити на маслі на великому вогні до рум'яного кольору, посолити. Потерти на терці 1-2 яблука і додати до печінки. Тушувати недовго, пильнуючи, щоб яблука не пригоріли. Яблука можна посипати цукром.

БУВКО ПГАБЕНЦА

Бувко товес андо тут вай андо паї, цірдес теїле е морчи, пґердґарес балавасеса, опрал шорес цітрона вай шут ай мек тердлол еґк часо. Пала кодо пекес про чил пре барі яґ те авел колорю, лондґарес. Рандавес пре терка 1-2 пґабай ай шувес ко бувко. Пекес на бут, гої о пґаба тена пґабон. Пре пґаба шай шорес цукоро.

